

Dette notat er senest ændret den 18. september 2015.

Vejledning om Skovloven § 11 - Bygninger, anlæg, terrænændringer og affald (del 1)

Indhold

1. Restriktiv praksis	2
2. Nødvendigt for skovdriften før og nu.....	3
2.1 Byggeri mv. der er nødvendigt for driften	3
3. Nødvendigt for den produktionsmæssige skovdrift.....	3
3.1 Driftsbygninger og boliger	3
3.2 Arbejdsskure.....	6
4. Nødvendigt for en bæredygtig skovdrift	7
4.1 Bynær skov.....	8
5. Skovbørnehaver og spejderhytter mv.....	9
6. Dispensation til byggeri, anlæg og terrænændringer.....	11
6.1 Ansøgning	12
6.1.1 Nødvendigt for skovdriften.....	12
6.1.2 Forholdet til planlægning, habitatdirektivet, regioner og kommuner.....	12
6.1.3 VVM.....	13
6.2 Generelt om dispensation	14
6.2.1 Bæredygtig skovdrift	15
6.2.2 Samfundsmæssige hensyn	15
6.3 Byggeri.....	16
6.3.1 Jagthytter mv.....	16
6.3.2 Spejderhytter	16
6.3.3 Vindmøller	18
6.3.4 Eksisterende byggeri.....	18
6.3.5 Ulovligt byggeri i fredskov	19
6.4 Anlæg og terrænændringer.....	20

6.4.1 Skovveje.....	21
6.4.2 Offentlige anlæg	21
6.4.3 Golfbaner mv.	22
6.4.4 Råstofindvinding	23
6.4.5 Vandindvinding	24
6.4.6 Boring af overvågningsboringer ved jordforurening.....	25
6.4.7 Nyanlæg af vandhuller og udvidelse af søer	25
6.4.8 Vedligeholdelse af eksisterende anlæg	26
6.4.9 Hegn.....	26
6.4.10 Trætopbaner og anlæg i træernes kroner	26
6.4.11 Master	28
6.4.12 Begravelsespladser for mennesker.....	28
6.5 Dispensation eller ophævelse	29

1. Restriktiv praksis

§ 11. På fredskovspligtige arealer må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg, gennemføres terrænændringer eller anbringes affald.

Praksis for så vidt angår nyt byggeri mv. har hidtil været meget restriktiv: Der gives ikke dispensation, medmindre det er uundgåeligt, fx i sager hvor der er en anlægslov, eller hvor en offentlig vej skal udvides. I Natur- og Miljøklagenævnets afgørelser henvises således flere gange til den hidtidige restriktive praksis i forbindelse med afslag på ansøgninger om bebyggelse.

Det skal derfor altid være belyst, om det ansøgte kan placeres uden for fredskov. Kun i de tilfælde, hvor distriktet vurderer, at en placering udenfor fredskov ikke er praktisk mulig, og hvor det er uundgåeligt (anlægslov o.l.) bør der gives tilladelse.

Naturklagenævnet (nu Natur- og Miljøklagenævnet) omgjorde i afgørelse af 23. juni 1999 (Odense Universitet) distriktets (nu Naturstyrelsens lokale enhed) tilladelse til at anlægge en cykel- og gangsti i fredskov. Distriktet havde til forslagene om alternative stiføringer bemærket, at disse ikke vurderedes som tilsvarende gode til at afhjælpe det påtrængende behov for en løsning på de trafikale problemer i området. Naturklagenævnet begrundede afgørelsen med at: *"Det er muligt at placere stien uden for Moseskoven. Flere alternative ruter er bragt i forslag. For at vælge et alternativt forløb taler navnlig, at Moseskoven rummer meget betydelige*

naturmæssige værdier, samt at skovarealet ligger som et grønt rekreativt område inde i et byområde."

2. Nødvendigt for skovdriften før og nu

§ 11. På fredskovspligtige arealer må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg, gennemføres terrænændringer eller anbringes affald.

Stk. 2. Stk. 1 gælder dog ikke for

byggeri, arbejdsskure på op til 10 m², anlæg eller terrænændringer, som er nødvendige for skovdriften, og ...

Stk. 3. Miljøministeren skal godkende udseende og beliggenhed af arbejdsskure, nævnt i stk. 2, nr. 1.

2.1 Byggeri mv. der er nødvendigt for driften

Bestemmelsen om at byggeri mv. der er nødvendigt for driften umiddelbart er tilladt, er hidtil blevet administreret sådan, at et projekt var nødvendigt for skovdriften, hvis det var nødvendigt for træproduktionen. Alt andet krævede dispensation. Praksis for, hvornår der blev dispenseret har været restriktiv.

Med skovloven af 1989 og 1996 blev denne snævre definition af, hvad der er nødvendigt for skovdriften dog blødt op. Man indførte begrebet "god og flersidig skovdrift", som udover produktionsinteresserne inddrog bl.a. naturhensyn og friluftsliv som en del af skovdriften.

Herefter har også andre former for byggeri, anlæg og terrænændringer end de, der er nødvendige for træproduktionen, kunnet anses som "nødvendige for skovdriften" og derfor gennemføres uden dispensation. Der tænkes her især på aktiviteter og anlæg som tilgodeser den almindelige skovgæst.

Med skovloven fra 2004 blev begrebet "god og flersidig skovdrift" erstattet af begrebet "bæredygtig skovdrift". For så vidt angår fortolkningen af hvad der er nødvendigt for skovdriften, er der ikke tale om nogen ændring. Dog er det i loven specifikt bestemt, at arbejdsskure på op til 10 m² er nødvendige for driften.

3. Nødvendigt for den produktionsmæssige skovdrift

3.1 Driftsbygninger og boliger

Bemærkninger til § 11:

"Efter gældende praksis skønnes driftsbygninger at være nødvendige i skove af en vis størrelse, dvs. 20 ha på gode jorder og 60 ha på magre jorder. Betegnelsen gode eller magre jorder er et udtryk for dyrkningsforholdene, som afhænger af jordbundsforholdene samt de klimatiske forhold, især nedbør og frostrisiko. På et konkret areal fastsættes dyrkningsforholdene, også kaldet boniteten, ved at se på træernes højde ved en given alder."

Nedenstående retningslinjer fra vejledning om skovloven 2001 gælder derfor stadig:

Bemærkningerne til 89-lovens § 11:

"For at være driftsmæssigt nødvendige skal bygninger, veje mv. tjene skovdriften og ikke fx jagt eller landbrugsmæssige formål."

Dette bekræftes i Naturklagenævnets (nu Natur- og Miljøklagenævnet) afgørelse af 15. oktober 1997, hvor nævnet omgjorde Naturstyrelsens lokale enhedstilladelse til opførelse af en sostald mm. på en fredskovspligtig utilplantet ager, og afgørelse af 6. maj 1998, hvor nævnet stadfæstede distriktets afslag på opførelse af en svinestald i fredskov.

"For at en beboelsesbygning kan være nødvendig skal den bebos af en person, der ejer skoven eller har sin hovedbeskæftigelse i skoven. På grund af skovenes forskelligartethed kan der ikke angives en bestemt arealstørrelse, der gør et beboelseshus nødvendigt. Normalt forudsætter det et bevokset areal på mindst 100 ha. Hvis vækstforholdene er ringe, vil den nødvendige mindste arealstørrelse være større end 100 ha."

Naturklagenævnet stadfæstede i afgørelse af 5. april 2000 distriktets og amtets tilladelse til at udvide bebyggelsen på en ejendom på 433 ha samt 78 ha sø, som havde en samlet bygningsmasse på 1.536 m². Ejeren havde gennem en årrække opkøbt op imod 1.500 ha i Vestsjælland, som alle blev pålagt fredskovspligt. Ejeren ønskede at udvide med diverse driftsbygninger, kontor- og mødefaciliteter og boligareal, tilsammen 550 m². Nævnet udtalte bl.a. at *"selv om størrelsen af de enkelte, ansøgte anlæg kan diskuteres, er byggeriet henset til ejendommens størrelse og virksomhedens karakter, dog ikke uforholdsmæssigt stort."*

I praksis har man opereret med, at et beboelseshus kan være nødvendigt pr. ca. 80 ha i landets bedst producerende skovegne stigende til ét pr. 200 – 300 ha i landets lavere producerende skovegne.

Naturklagenævnet fastslog i afgørelse af 26. januar 1999, at en beboelsesbygning i en skov på 62 ha ikke kunne anses for nødvendig for skovdriften.

"I skove, hvor der bruges traktor, kan en mindre garage være en nødvendig driftsbygning. I skove over ca. 50 ha kan maskinhuse være nødvendige."

Naturklagenævnets afgørelse af 10. juni 1998 vedrørte etablering af et redskabsskur på 10 m² i en skov på 15,1 ha. Naturklagenævnet fandt, at redskabsskuret ikke kunne siges, at være nødvendig for skovdriften af den pågældende skov på 15,1 ha uanset, at den blev drevet sammen med ejerens øvrige skovejendomme på tilsammen 100 ha. Redskabsskuret krævede derfor tilladelse efter § 10. (Nu § 11)

Naturklagenævnet fandt i afgørelse af 16. marts 1999 ikke grundlag for at tilsidesætte distriktets vurdering af, at et maskinhus på ca. 100 m² ikke er nødvendigt for driften af en skovejendom på 11,8 ha. Nævnet henviste i afgørelsen til gældende praksis, hvorefter: *"Bygninger, der ikke er til beboelse, men nødvendige for skovdriften (så som redskabsskure, traktorgarager mv.) ikke kræver tilladelse, såfremt ejendommen er større end ca. 20 ha i landets bedre skovegne, stigende til ca. 60 ha i de lavere producerende skovegne, afhængig af, hvad der forekommer rimeligt det pågældende sted. I skove over 50 ha kan maskinhuse være nødvendige."*

"Det er fast praksis, at landbrugsbygninger på kombinerede land- og skovbrugsejendomme skal placeres på den del af ejendommen, der ikke er fredskovspligtig. Opførelse af landbrugsbygninger i fredskov kan derfor kun ske med tilladelse efter reglen i § 13. (Nu § 11)".

Har der på en ejendom tidligere ligget et eller flere beboelseshuse, som er blevet frastykket under henvisning til at disse ikke på længere sigt forventes at blive nødvendige for driften af skoven, må det antages at et beboelseshus er unødvendigt i den pågældende skov. Se også vejledningen til [§ 12, afsnit 5 og 6](#).

Det fremgår af bemærkningerne til 89-loven, at: "skydeplatforme, foderhuse, læsseramper og lignende anses for at være anlæg, der er nødvendige for skovdriften". Desuden kan nævnes vaskepladser og brandtårne. Skydeplatforme skal være udformet og placeret i overensstemmelse med reglerne i jagt- og vildtforvaltningsloven.

Nødvendige terrænændringer kan fx være afvandingsarbejder, der kan betegnes om vedligeholdelse eller kulturforberedende arbejder mv. i den udstrækning, de pågældende aktiviteter i øvrigt er tilladt efter anden lovgivning.

Naturstyrelsens lokale enheder skal være opmærksomme på, at afvandingsarbejder, der nydræner moser, søer mv., der er omfattet af skovloven eller naturbeskyttelsesloven, ikke er tilladte jf. [bilag 1 - notatet om afgørelser efter skovloven der vedrører beskyttede områder](#).

3.2 Arbejdsskure

Som noget nyt er det direkte nævnt i loven, at arbejdsskure op til 10 m² er nødvendige for skovdriften og kan opføres uden tilladelse. Skurene anses dog kun som nødvendige for driften i skove med skovbevoksede arealer på 20 ha eller derover og kun, hvis der ikke i forvejen er boliger eller driftsbygninger i skoven, jf. bemærkningerne til § 11, side 45, spalte 2:

”Betingelserne for skovdrift har imidlertid ændret sig, jf. de almindelige bemærkninger pkt. 2.7 og bemærkningerne til § 1 og § 12. Den driftsmæssige bæredygtighed er således ikke længere entydigt relateret til skovens størrelse sammenholdt med bonitet. Der er ikke noget ønske om at ændre praksis for, hvornår der må opføres boliger i fredskov, jf. nedenfor. Til gengæld bør det være muligt i skove af en vis størrelse, hvor der ikke i forvejen er driftsbygninger, at have et arbejdsskur til opbevaring af redskaber mv.

Fremover anses det derfor som nødvendigt for driften af skov, hvor der ikke i forvejen findes bolig eller driftsbygninger, og som har et skovbevokset areal på 20 ha eller derover, at have et arbejdsskur på højst 10 m². Udformning og beliggenhed skal godkendes af ministeren efter stk. 3. Kun en udformning, som har karakter af arbejdsskur vil blive godkendt. Hvis brugen som arbejdsskur ophører, skal det i lighed med andet overflødig driftsbyggeri fjernes.

Da arbejdsskure i alle tilfælde vil blive opført uden tilknytning til andet driftsbyggeri eller bolig, vil deres udformning og beliggenhed tillige skulle godkendes af planlovsmyndigheden efter planloven.”

Krav til udformning af arbejdsskure

Skurets udseende godkendes, når det opfylder følgende betingelser:

- **Størrelse:** Bygningens grundareal må være højst 10 m². Der må ikke være veranda, terrasse eller lignende udbygninger på skuret.
- **Udseende:** Bygningen skal opføres i træ. Ingen del af bygningens ydervægge eller tag må være højere end 2,8 meter over gulvplan. Taget må være beklædt med pap eller naturmaterialer. Hvis bygningen males, må der kun anvendes jordfarver, sort eller svenskrød. Bygningen skal have karakter af arbejdsskur (og ikke fx fritidshus, legehus, kolonihavehus o. lign.)
- **Indretning:** Bygningen må indrettes med toilet, som ikke kræver kloakering, og køkken. Der må dog ikke føres vand eller elektricitet frem til bygningen.

Naturstyrelsen skal anvise en placering af skuret, hvis kravene til skurets størrelse, udseende og indretning er opfyldt, skoven er på 20 ha eller derover, og der ikke i forvejen findes bolig eller driftsbygninger. Bygningen bør placeres, så den er til mindst mulig gene for natur, landskab og besøgende i skoven.

Ønsker en ejer at opføre et skur, som ikke opfylder disse betingelser, skal der indhentes en dispensation efter de sædvanlige regler.

Naturstyrelsens lokale enheder får under alle omstændigheder underretning om opførelse af arbejdsskure, da udseende og beliggenhed skal godkendes. Afgørelsen om godkendelse af udseende og beliggenhed kan ikke påklages.

Bemærk, at selv om der ikke skal gives dispensation til skuret efter skovloven, skal skuret fortsat godkendes efter anden lovgivning, fx planloven og bygningslovgivningen.

4. Nødvendigt for en bæredygtig skovdrift

Som nævnt indledningsvist kan også andre former for byggeri, anlæg og terrænændringer end de, der er nødvendige for træproduktionen, være "nødvendige for skovdriften" og derfor gennemføres uden dispensation. Der tænkes fx på:

- P-pladser til et beskedent antal biler (ikke asfalteret), borde og bænke, affaldsstativer, "rakettoiletter" (men kun i tilknytning til offentlig vej eller P-plads)
- Trampede stier (herunder kondistier med forhindreder i naturmaterialer)
- Trapper, stenter, rækværker ved farlige steder, hegn, nabolåger o.l.
- Skovens skilte, informationstavler, overdækkede plancheudstillinger
- Klatretræer
- Bålpladser, primitive lejrpladser (5 - 10 pladser uden faste anlæg, dog evt. vand, og uanset om de er beregnet til en ubestemt kreds eller fx særligt til kano, spejder mm.)
- Shelters (1 - 2 stk. 6 personers shelters)
- Færister
- Mindesten

Listen er ikke fuldstændig. Det afgørende for, om et byggeri/anlæg kan etableres uden dispensation, er bl.a. hvor stort eller på anden måde dominerende, det er i forhold til skovens størrelse, naturindhold, bynærhed mm.

Bemærk, at kun anlæg, der er af beskedent omfang og i en udformning med hensyn til størrelse, materialer og farver, som falder naturligt ind omgivelserne, og som tilgodeser den almindelige skovgæst, kan anlægges uden dispensation.

Der skal altid ske en konkret afvejning af om "dette projekt på dette sted" er af en størrelse og betydning som nødvendiggør dispensation. I parcelskove vil det således være ud fra en helhedsvurdering af hele skoven, at det skal afgøres, om der på den enkelte parcel kan gives tilladelse.

Mængden af aktiviteter indenfor et begrænset område kan gøre, at "den næste" vil kræve tilladelse, uanset at den står på listen ovenfor.

4.1 Bynær skov

I bynær skov vil der dog typisk kunne accepteres en større mængde af aktiviteter, som har særlig betydning i rekreativ henseende, end i ikke bynær skov.

Ved bynær skov skal der i denne forbindelse forstås skov, der ligger så tæt på en by, at den rent faktisk bruges som udflugtsmål eller kan forventes at blive brugt, hvis skoven indrettes for publikum med fx P-plads og stier. Det har således vist sig, at befolkningen i store byer accepterer en længere afstand til udflugtsmål end befolkningen i små byer. Der vil derfor altid være tale om en konkret vurdering af om skoven anses for bynær.

Fastlæggelsen af hvad der er nødvendigt for en bæredygtig drift, er generelt bredere for offentligt ejede skove end for private. Efter skovlovens § 2 skal der således i offentligt ejede skove lægges særlig vægt på bl.a. det element i den bæredygtige drift, som består i at sikre, at hensynet til friluftsliv kan tilgodeses. Der vil derfor generelt kunne accepteres et større antal anlæg uden dispensation i offentlige skove end i private skove.

Under hensyn til at offentligt ejede, bynære skove ofte drives netop med henblik på udnyttelse til rekreative formål, kan følgende anlæg - der ellers kræver dispensation - i sådanne skove accepteres etableret uden dispensation.

NB! Det kræves dog, at de fremtræder som små beskedne anlæg, holdt i naturmaterialer og naturfarver til brug for den almindelige skovgæst:

- P-pladser - også større pladser end beskrevet på listen ovenfor
- cykelstier uden lysanlæg
- badebroer
- legepladser
- fugletårne, udsigtstårne, klatretårne

- skulpturer og anden kunst og lignende skovfremmede "installationer"

Naturklagenævnet (nu Natur- og Miljøklagenævnet) stadfæstede i afgørelse af 9. februar 2000 distriktets (nu Naturstyrelsens lokale enhed) afslag på etablering af et belysningsanlæg langs en sti i en kommunalt ejet fredskov, som bl.a. blev benyttet som til transport til og fra et nærliggende andelsboligbyggeri. Nævnet udtalte, at der efter praksis *"ikke gives tilladelse til opførelse af anlæg som stibelysning alene af hensyn til bybefolkningens bekvemmelighed, medmindre der foreligger ganske særlige forhold."*

I det omfang en privat skov væsentligst drives med henblik på rekreative formål, skal den samme lempelige vurdering gøres gældende.

Konsekvensen af, at der ikke kræves dispensation er, at der ikke skal træffes en afgørelse efter skovloven, og at de klageberettigede derfor ikke får meddelelse om, at aktiviteten er iværksat og mulighed for at klage.

5. Skovbørnehaver og spejderhytter mv.

§ 11, stk. 2, nr. 2: Forbuddet mod byggeri mv. gælder ikke for spejderhytter, skovbørnehaver og lignende byggeri, der særligt tilgodeser børns og unges friluftsliv.

Stk. 4. Ministeren skal fastsætte regler om opførelse af byggeri, nævnt i stk. 2, nr. 2, herunder om at beliggenheden skal godkendes.

Som noget nyt er der i loven indført en mulighed for, at der uden dispensation kan etableres spejderhytter, skovbørnehaver og lignende byggeri, der særligt tilgodeser børns og unges friluftsliv, jf. bemærkningerne til § 11, stk. 1, nr. 2 og stk. 4, side 46 - 47:

"Efter forslaget kan spejderhytter, skovbørnehaver og lignende bebyggelse, der særligt tilgodeser børns og unges friluftsliv, derfor nu opføres uden dispensation.

Spejderbevægelsen var tidligere den eneste børne- og ungdomsorganisation, der havde til formål at tilgodese børns og unges friluftsliv, og har derfor traditionelt haft en særstilling. I dag tilgodeses børns og unges friluftsliv også på andre måder end gennem spejderbevægelsen, fx af skovbørnehaver, lejrskoler eller organisationer med lignende natur- og friluftstilbud til børn og unge som spejderbevægelsen. Der bør derfor ikke stilles vilkår om at byggeriet kun kan anvendes til et bestemt formål. Eventuelle vilkår for eksisterende spejderhytter om, at de kun må anvendes til spejderformål, bør fremover

heller ikke håndhæves restriktivt, hvis der fremsættes ønske om, at hytterne kan anvendes af andre organisationer med lignende tilbud til børn og unge som spejderne, fx skovbørnehaver, lejrskoler, orienteringsklubber m.fl.

Opstilling og anvendelse af disse former for bebyggelse kan dog stadig kræve tilladelse efter anden lovgivning, fx planloven.

Ændring af bebyggelsens anvendelse vil kræve tilladelse efter planloven.”

Ad stk. 4

”Som udgangspunkt kan spejderhytter, skovbørnehaver og lignende byggeri, der særligt tilgodeser børns og unges friluftsliv, opføres uden dispensation efter stk. 2, nr. 2. Efter stk. 3 forudsættes det dog, at miljøministeren fastsætter nærmere regler for byggeriet. Det forudsættes, at reglerne vil afspejle følgende forhold:

Det er ønskeligt, at skovene fortsat er relativt uberørte af bebyggelse. Der bør derfor fastsættes regler, som sikrer balance mellem hensynene i den enkelte skov. Det kan fx være regler om, at der kun kan opføres ét byggeri til børn og unge i skove under en vis størrelse.

Der bør af hensyn til andre besøgende i skoven fastsættes relativt restriktive krav til hytternes udseende (størrelse, farvevalg mv.). Af samme grund bør der fastsættes regler om, at beliggenheden skal godkendes af skovlovsmyndigheden.

Skovbørnehaver skal kunne etableres med faste installationer, som vand og el. Men de skal baseres på, at børnene tilbringer den største del af tiden udendørs, og primært blot give ly for vind og vejr. For spejderhytter kan der være lidt større variation med hensyn til størrelse og indretning end for byggeri, der udelukkende er beregnet til skovbørnehaver. Udgangspunktet er, at der i begge tilfælde skal være tale om beskedent byggeri, der ikke kan forveksles med egentlige børneinstitutioner, kursusejendomme eller lignende.

I landzone skal byggeriets udseende og beliggenhed desuden godkendes af landzonemyndigheden efter planloven.”

[Bekendtgørelse om opførelse af spejderhytter, skovbørnehaver og lignende i fredskov](#) (nr. 166 af 16. marts 2005) fastsætter retningslinjer for:

- størrelse og udseende af de hytter der kan opføres uden tilladelse efter loven
- størrelsen af de skovarealer, som der uden tilladelse kan opføres hytter på, og

- at Naturstyrelsen skal godkende beliggenheden af byggeriet.

Der henvises i øvrigt til bekendtgørelsen.

Naturstyrelsen skal anvise en placering, hvis bekendtgørelsens retningslinjer for byggeriet og det areal, det skal opføres på, er opfyldt. Byggeriet bør placeres, så det er til mindst mulig gene for natur, landskab og andre besøgende i skoven.

Ønskes der opført en bygning, som ikke opfylder bekendtgørelsens retningslinjer, skal der på sædvanlig vis indhentes en dispensation. Der bør – af de grunde, der er nævnt ovenfor - fortsat være en lempelig praksis for byggeri, der tilgodeser børns og unges friluftsliv, jf. [afsnit 6.3.2](#).

Naturklagenævnet har i en sag om landzonetilladelse til opførelse af en spejderhytte udtalt følgende:

”Det er nævnets opfattelse, at nye spejderhytter så vidt muligt bør placeres i områder, der kan bære en intensiv udnyttelse under hensyntagen til bl.a. belastningen af naturen, trafikale forhold og gener for omgivelserne. Herved muliggøres, at hytterne tillige kan anvendes af andre, tilsvarende friluft- og naturorganisationer og af institutioner såsom lejrskoler og skovbørnehaver med samme behov for at være i sådanne omgivelser og udføre tilsvarende aktiviteter.” (Naturklagenævnet Orienterer nr. 187, august 1999)

Naturstyrelsens lokale enheder vil altid få underretning om opførelse af dette byggeri, da beliggenheden skal godkendes. Afgørelsen om godkendelse af beliggenhed kan ikke påklages.

Ønskes en hytte opført i et Natura 2000 område, er der efter lovens § 17, jf. bilaget til loven, ikke krav om at byggeriet anmeldes, da det ikke er et byggeri, som er nødvendigt for erhvervet. Hvis byggeriet skønnes at skade områdets beskyttelsesinteresser vil den korrekte fremgangsmåde være at forsøge at indgå en aftale med ejeren efter § 18 eller træffe en afgørelse efter §§ 19 – 21, jf. vejledningen til [§§ 14 – 24](#).

Bemærk, at selv om der ikke skal gives dispensation til opførelsen efter skovloven, skal skovbørnehaven, spejderhytten m.v. fortsat godkendes efter anden lovgivning, fx planloven og bygningslovgivningen.

6. Dispensation til byggeri, anlæg og terrænændringer

§ 38. Når særlige grunde taler for det kan miljøministeren dispensere fra bestemmelserne i ... § 11, stk. 1 ...

6.1 Ansøgning

Sagsbehandlingen gennemføres på baggrund af en ansøgning. Der er ikke formkrav til ansøgningen, men for at fremme sagsbehandlingen anbefales at anvende ansøgningskemaet som findes [her](#).

Ansøgningen kan være indgivet af ejeren, dennes repræsentant, en kommune, en region en statslig myndighed eller af et koncessioneret selskab. Medmindre ejeren eller dennes repræsentant er ansøger, bør Naturstyrelsens lokale enhed indhente ejerens udtalelse som part i sagen, før der træffes afgørelse.

6.1.1 Nødvendigt for skovdriften

På baggrund af ansøgningen vurderes, om det ansøgte er nødvendigt for skovdriften, jf. punkt 2 og 3, ovenfor eller om der evt. er tale om en bagatel.

En bagatel er "byggeri/anlæg" som er helt uden konsekvenser for den eksisterende bevoksning og af meget midlertidig karakter. Som eksempel kan nævnes mobile skurvogne, som opstilles i forbindelse med et konkret arbejde, og som fjernes, når arbejdet er færdigt. Natur- og Miljøklagenævnet har i forbindelse med vurdering af midlertidige anlæg i forhold til planlov og naturbeskyttelseslov praksis for at "midlertidig" svarer til ca. 6 uger.

Er det ansøgte nødvendigt for skovdriften eller er det en bagatel, orienteres ansøgeren skriftligt om, at der ikke kræves tilladelse til det ansøgte.

I en sag om prøveboring og prøvepumpning i Fortunens indelukke i Dyrehaven traf distriktet (nu Naturstyrelsens lokale enhed) beslutning om, at der ikke krævedes tilladelse efter skovloven. Afledningen af vand skulle ske gennem Dyrehaven i en ca. 2,5 km lang brandslange, der skulle etableres elforsyning til borerne og der skulle etableres et ca. 20 m³ stort bassin til det løsborede materiale. Naturklagenævnet hjemviste i afgørelse af 5. oktober 1999 sagen til fornyet behandling under henvisning til, at der var tale om et teknisk anlæg, der over en 6 måneders periode ville medføre et ikke uvæsentligt indgreb i skoven.

6.1.2 Forholdet til planlægning, habitatdirektivet, regioner og kommuner

Opførelse af bygninger i landzone kræver normalt også tilladelse efter planloven.

Vurderingen efter skovloven er selvstændig og uafhængig af, om der evt. er givet tilladelse efter planloven også selv om byggeriet er opført før det konstateres, at den nødvendige tilladelse efter skovloven ikke er givet.

Dette fremgår af Naturklagenævnets (nu Natur- og Miljøklagenævnet) afgørelse af 18. januar 1999, hvor nævnet stadfæstede distriktets (nu Naturstyrelsens lokale enhed) afslag på at opføre en helårsbolig på en 14 ha stor fredskovspligtig ejendom, hvor amtet havde givet tilladelse efter planloven.

I forbindelse med behandling af ansøgninger om byggeri bør det fremgå af sagens oplysning, hvorvidt der foreligger de fornødne tilladelser efter planloven.

Det bør altid fremgå af afgørelsen, at afgørelsen kun vedrører forholdet til skovloven og kun gælder, hvis de øvrige nødvendige tilladelser foreligger. Hvis byggeriet eller anlægget kræver tilladelser efter anden lovgivning, bør der sendes kopi af afgørelsen til de relevante myndigheder.

I forbindelse med ansøgninger om større anlæg bør det undersøges, om der foreligger et egentligt planlægningsgrundlag fx i form af en lokalplan, hvor Naturstyrelsens lokale enhed evt. tidligere har udtalt sig.

Det skal desuden være oplyst, om området er et Natura 2000-område eller levested for de arter, der er omfattet af habitatdirektivets bilag IV. Dispensation kan kun gives, hvis den ikke er i konflikt med habitatdirektivets regler, jf. Notat om afgørelser, der vedrører beskyttede områder, jf. [bilag 1 - notatet om afgørelser efter skovloven der vedrører beskyttede områder](#).

6.1.3 VVM

En dispensation fra fredskovsplikten, som indebærer rydning af skov, kan kræve, at der udarbejdes en Vurdering af projektets Virkning på Miljøet (VVM).

Skovejeren ("projektejer") har i henhold til reglerne om VVM, pligt til at anmelde enhver rydning af skov til kommunen.. Når staten ønsker rydning af skov er Naturstyrelsen VVM-myndighed. Herefter afgør VVM-myndigheden, om projektet kræver en VVM, og sørger i givet fald for, at VVM-proceduren iværksættes.

Rydning må ikke påbegyndes før VVM-myndigheden enten har truffet afgørelse om, at det påtænkte projekt ikke kræver en VVM, eller, hvis projektet vurderes at kræve VVM, har givet skovejeren en tilladelse i henhold til VVM-bekendtgørelsens § 9.

Når der er gennemført en VVM, skal der tages højde herfor i de vilkår, der stilles efter skovloven. Er det fx et vilkår for VVM tilladelsen til projektet, at der etableres en erstatningsbiotop for naturligt hjemmehørende arter,

omfattet af habitatdirektivets bilag VI, skal et sådant vilkår også stilles i skovlovsafgørelsen.

Reglerne om VVM fremgår af [bekendtgørelse om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet \(VVM\) i medfør af lov om planlægning](#).

Obligatorisk VVM

Ifølge bekendtgørelsens bilag 1, nr. 31, skal der udarbejdes en VVM, hvis der ryddes fredskov, der er ældre end 20 år og på mere end 30 ha, i områder, hvor skovrejsning i henhold til kommuneplanen er ønsket (positivområder), medmindre der sker tilplantning af mindst et tilsvarende areal. Der kræves dog ikke en VVM, hvis den skov, der ønskes ryddet, af skovlovsmyndigheden er erklæret for at være uden væsentlig skovdyrkningsmæssig, biologisk landskabelig eller rekreativ værdi.

Når der gives dispensation fra fredskovsplikten, som indebærer rydning af skov, vil der normalt altid blive stillet vilkår om erstatningsskov på et areal, der er større end det areal der ryddes. Der vil derfor ikke umiddelbart være krav om VVM-forbundet med projekter om dispensation fra fredskovsplikten. Rydningen vil dog fortsat skulle anmeldes til kommunen, jf. nedenfor, ligesom nyplantningen på erstatningsarealerne skal anmeldes, jf. vejledningen til [§ 4, punkt 2.2.6](#).

VVM-screening

Ifølge bekendtgørelsens bilag 2, nr. 1, punkt d, skal enhver rydning af skov med henblik på omlægning til anden arealudnyttelse anmeldes til kommunen med henblik på en vurdering af, om projektet kræver en VVM (VVM-screening).

VVM vil være krævet, hvis den påtænkte rydning vil kunne påvirke miljøet væsentligt.

Pligten, til at anmelde med henblik på VVM-screening, gælder uanset om der er tale om fredskov eller ej.

6.2 Generelt om dispensation

Bemærkningerne til § 11:

"Efter forslaget § 38 kan miljøministeren dispensere fra forbuddet mod byggeri, anlæg, terrænændringer og anbringelse af affald, når særlige grunde taler derfor.

Dispensation gives efter gældende praksis kun, hvis det ansøgte ikke kan placeres andre steder end i fredskov, og hvis de samfundsmæssige hensyn, der er forbundet med byggeriet eller anlægget, er vigtigere end hensynet til at bevare fredskoven. Hvis det stykke skov, der berøres af byggeriet mv., er over en vis størrelse, skal der stilles krav om erstatningsskov."

6.2.1 Bæredygtig skovdrift

Ved vurderingen af om der skal gives dispensation fra § 11, skal der lægges vægt på at sikre alle de hensyn loven skal varetage efter formålsbestemmelsen i § 1.

I en række tilfælde har Naturklagenævnet (nu Natur- og Miljøklagenævnet) da også i sine afgørelser efter den tidligere lov overvejet om de hensyn, der ikke snævert er knyttet til selve træproduktionen kunne begrunde afslag eller tilladelse.

I afgørelse af 25. maj 1998 udtalt nævnet bl.a. om udvidelse af en spejderhytte, at *"det ansøgte ses således ikke at stride mod de landskabelige hensyn, som skovloven tilsigter at varetage."*

I afgørelse af 21. september 1998 udtalte nævnet, at *"Hensynet til friluftslivet bør tilgodeses med respekt for det forhold, at skove, uanset om de i større eller mindre grad er undergivet menneskelig regulering, grundlæggende er naturbetingede og derfor ikke bør påføres anlæg og indretninger ud fra bekvemmelighedshensyn"*

I afgørelse af 19. november 1998 udtalte nævnet, at *"opførelse af sydlængen vil medføre fældning af en række 25-30 år gamle birk, fyr og gran. Henset hertil og henset til, at der ikke findes at være særlige bygningsbevarings- eller kulturhistoriske hensyn, foreligger der ikke i denne sag sådanne særlige forhold ..."*

I afgørelse af 23. juni 1999 om anlæg af en cykel- og gangsti gennem fredskov ved Odense Universitet, udtalte nævnet bl.a.: *"For at vælge et alternativt forløb taler navnlig, at Moseskoven rummer meget betydelige naturmæssige værdier, samt at skovarealet ligger som et grønt rekreativt område inden i et byområde."*

6.2.2 Samfundsmæssige hensyn

Kan det ansøgte ikke placeres andre steder end i fredskov, skal der yderligere være særlige grunde til stede for at tilladelsen kan gives. En række særlige grunde fremgår af de følgende punkter, men som en generel rettesnor kan anvendes, at tilladelse kan gives, når de samfundsmæssige

hensyn til placeringen i fredskov er vigtigere end hensynet til at bevare fredskoven.

Bemærkningerne til § 11:

"Ved samfundsmæssige hensyn tænkes bl.a. på etablering af vejanlæg og ledningsanlæg til forsyning med el, gas og vand. Der gives som regel også tilladelse til erhvervsmæssigt råstofgravning, hvis området i regionplanen er udlagt som et regionalt graveområde. Det forudsættes i så fald, at hensynet til råstoffer er afvejet overfor hensynet til at bevare fredskoven i forbindelse med udarbejdelse af regionplanen. ... Kommunale ønsker om byudvidelse anses normalt ikke for et hensyn, der kan overstige hensynet til at bevare fredskov. Den gældende praksis er således restriktiv og forudsættes videreført."

Se hertil Naturklagenævnets (nu Natur- og Miljøklagenævnet) afslag af 19. august 1999 om ophævelse fredskovsplikten på et 2,4 ha stort areal, hvor kommunen ønskede at udvide Aalborg Zoologiske Have. Nævnet fandt, *"at der i denne sag ikke er så vægtige samfundshensyn, der taler for udvidelsen af zoologiske have på bekostning af et bynært, fredskovspligtigt løvskovsareal, at der kan gives Aalborg kommune medhold i klagen."*

6.3 Byggeri

Praksis for så vidt angår byggeri har hidtil været meget restriktiv, jf. afsnit 1.

6.3.1 Jagthytter mv.

Ifølge lovens bemærkninger anses bl.a. skydeplatforme og foderhuse som nødvendige for skovdriften, mens det om driftsmæssigt nødvendige bygninger anføres, at de skal tjene skovdriften og ikke fx jagt. Der er således eksplicit i forbindelse med lovens vedtagelse taget stilling til, at selv om jagtudøvelse betragtes som en del af skovdriften, så er byggeri til varetagelse af denne interesse uønsket.

6.3.2 Spejderhytter

I loven er der nu en bestemmelse om, at spejderhytter, der opfylder særlige betingelser med hensyn til størrelse og udformning, kan opføres uden tilladelse. Kan disse betingelser ikke opfyldes, kræver det som hidtil dispensation at opføre dette byggeri. I de tilfælde, hvor der kræves en dispensation videreføres den hidtidige praksis:

I praksis har spejderhytter, som nævnt i afsnit 5, indtaget en særstilling, idet der ofte er givet tilladelse til opførelse af sådanne, selv om de ikke er

nødvendige for skovdriften. Det skyldes, at spejderbevægelsen oprindeligt var den eneste natur- og friluftorganisation med tilbud, der særligt tilgodeså børns og unges friluftsliv.

I dag har også andre organisationer lignende tilbud, skolerne lægger vægt på natur- og miljømæssige forhold i undervisningen, og der oprettes skovbørnehaver landet over. Det må derfor forudses at der vil komme et pres for at spejderhytterne kan bruges til andet end spejderaktiviteter og af andre brugergrupper end spejdere. En fortsat praksis, der giver en fortrinsstilling udelukkende for spejdere, kan og bør formentlig ikke i længden opretholdes.

Naturklagenævnet stadfæstede i en afgørelse af 22. januar 1999 om tilladelse til en spejderhytte efter planloven amtets tilladelse til opførelse af en spejderhytte, men ændrede amtets vilkår om at hytten kun måtte anvendes af spejderorganisationer og natur- og friluftorganisationer for børn og unge med lignende formål og idegrundlag i relation til naturundervisning og naturoplevelser, så også skovbørnehaver, lejrskoler og lignende med tilsvarende behov for naturoplevelser måtte benytte hytten.

I en kommentar til afgørelsen i Kendelser om Fast Ejendom nr. 4, 1999 bemærkes at Naturklagenævnet er generelt positivt indstillet over for spejderorganisationers ansøgninger om tilladelse til byggeri. Nævnets hovedsynspunkt er dog, at nye spejderhytter normalt bør placeres i områder, der kan bære en intensiv benyttelse, men at der normalt ikke meddeles tilladelse til anvendelse af spejderhytter til almindelige mødeaktiviteter, festlokaler, almindelig overnatning o. lign.

Efter skovloven er der ikke i sig selv forbud mod ændret anvendelse af et lovligt opført byggeri. Det vil derfor afhænge af de vilkår, der er stillet i forbindelse med byggeriet, eller evt. af en tinglyst deklaration, om der kræves tilladelse til en ændret anvendelse og om den i så fald skal gives. Der vil altså altid være tale om en konkret vurdering.

I tilladelser til spejderhytter, der er givet efter tidligere skovlove, vil det normalt være underforstået, eller der vil direkte være et vilkår om, at anvendelsen af hytten er begrænset til spejderformål.

Hvis der gives tilladelse til ændring af vilkåret om anvendelse af en eksisterende spejderhytte, bør der kun gives tilladelse til en ændret lignende anvendelse, dvs. til et andet formål der tilgodeser børns og unges friluftsliv. Der bør desuden tages hensyn til om den ændrede og måske mere intensive brug er i overensstemmelse med hensynet til skovdriften det pågældende sted. Ændret anvendelse af eksisterende byggeri vil desuden altid kræve tilladelse efter planloven.

Hvis der gives tilladelse til nye spejderhytter, bør det fremgå af vilkårene, hvor intensiv en brug, der tillades. Det vil sikre, at tilladelsen skal genovervejes, hvis intensiteten af brugen ændres. Der bør altid stilles vilkår om, at hytten fjernes og arealet gentilplantes, hvis den tilladte brug ophører. Der bør endvidere stilles vilkår om placering, størrelse og udformning af byggeriet.

6.3.3 Vindmøller

Praksis for vindmøller adskiller sig ikke fra praksis for nyt byggeri i øvrigt.

Naturklagenævnet stadfæstede i afgørelse af 12. januar 1998 afslag på ansøgning om opstilling af 3 – 4 600 kW vindmøller i en fredskovspligtig plantage. Nævnet lagde vægt på, "at der ikke er tungtvejende grunde, der taler for en placering indenfor det fredskovspligtige område i strid med lovens hovedregel.

Der henvises i øvrigt til [bilag 3 - etablering af vindmøller på fredskovspligtige arealer](#).

6.3.4 Eksisterende byggeri

For eksisterende byggeri bør der være en lempeligere praksis. Eksisterende bebyggelse bør derfor i et vist omfang kunne udvides.

Naturklagenævnet (nu Natur- og Miljøklagenævnet) har i afgørelse af 25. maj 1998 omgjort distriktets (nu Naturstyrelsens lokale enhed) afslag på en ansøgt udvidelse af en spejderhytte fra 149 m² til 164 m², bl.a. under henvisning til at: "*Den ansøgte udvidelse ligger i alt væsentligt inden for grænserne af det hidtidige bebyggede areal.*"

Beboelseshuse, der er bygget efter tidligere tiders mere begrænsede boligstandard, bør kunne udvides til en tidssvarende boligstandard.

Der bør også gives tilladelse til at genopføre beboelseshuse efter brand og til at forfaldne huse, der anvendes til beboelse, nedrives og genopføres med samme størrelse og placering. Genopførelsen skal ske i umiddelbar forlængelse af nedrivningen. Der bør således ikke kunne bevares en byggeret i flere år. Byggeretten anses normalt at bortfalde, hvis den ikke udnyttes indenfor 3 år.

Se hertil Naturklagenævnets afgørelse af 18. januar 1999, hvor et hus, der var anvendt til helårsbeboelse frem til 1956 ikke blev tilladt genopført, da der var væsentlig forskel mellem den eksisterende og den ønskede bebyggelse.

I afgørelse af 19. november 1998 stadfæstede Naturklagenævnet distriktets (nu Naturstyrelsens lokale enhed) afslag på genopførelse af en længe, der var nedrevet i 1968.

Naturklagenævnet stadfæstede i afgørelse af 20. april 1999 distriktets afslag på ansøgning om at genopføre et stuehus, bl.a. fordi der var gået 22 år siden huset nedbrændte.

Er der tale om forfaldne huse, der har været ubeboede i længere tid, eller ruiner, der ikke længere kan istandsættes, bør en ansøgning om nedrivning og genopførelse behandles som en ansøgning om en ny beboelsesbygning. Sådanne forfaldne huse/ruiner kan evt. kræves fjernet og arealet tilplantet.

Eksisterende huse kan udlejes til skoven uvedkommende formål eller på anden måde overgå til anden anvendelse uden tilladelse for at sikre fleksibilitet på lang sigt i ejendommens boligmasse. Naturstyrelsens lokale enhed skal dog være opmærksom på, at hvis et hus lejes ud til andet end helårsbeboelse, kræves en tilladelse efter sommerhusloven, som skal udarbejdes hos Tværgående Planlægning (TPL) i Naturstyrelsen. TPL sender herefter ansøgningen videre til departementet, der afgør om der kan meddeles tilladelse.

Der bør ikke gives tilladelse til opførelse af nye bygninger, der benyttes til andet end skovdrift, herunder udlejes til fremmede.

6.3.5 Ulovligt byggeri i fredskov

Opdages det ved tilsyn eller på anden måde, at der er etableret ulovligt byggeri mv. bør det som udgangspunkt kræves fjernet og arealet retableret, hvis man ikke efter ansøgning ville have givet tilladelsen.

Dog kan huse, indretninger mv., der uden tilladelse er opført før 14. maj 1935 bevares i henhold til § 70, stk. 2, så længe anvendelsen ikke ændres.

Der skal dog foretages en afvejning af, om det der opnås ved fjernelse/retablering står i et rimeligt forhold til det samfundsmæssige spild, fjernelsen er udtryk for og ejerens forventning om, at byggeriet eller anlægget har været lovligt eller accepteret.

Naturklagenævnet (nu Natur- og Miljøklagenævnet) har i to afgørelser af hhv. den 19. september 1997 og den 14. december 1998 omgjort distrikternes (nu Naturstyrelsens lokale enheder) afgørelser om fjernelse af jagthytter. I begge tilfælde var der tale om hytter af beskeden størrelse, ca. 30 m², som havde ligget der i mere end 15 år og hvor der i perioden var sket ejerskifte.

Naturklagenævnet stadfæstede i afgørelse af 17. marts 1999 distriktets afgørelse, hvori distriktet som begrundelse for at lovliggøre et vejanlæg bl.a. anførte at vejanlægget på tidspunktet for skovlovssagens behandling var langt fremskredet, således at træer og rødder var fjernet og vejkasse gravet ud og fyldt op med grus. Skaden på skoven var dermed sket og en retablering af skovtilstanden ville efter distriktets vurdering være meget vanskelig.

En ca. 12 m² stor bygning var ved flere tilsyn siden 1969 blevet påtalt, men havde fået lov til at blive liggende "indtil videre". Naturklagenævnet ophævede i afgørelse af 15. februar 1999 distriktets afgørelse om at bygningen skulle nedrives ved ejerskifte, og lovliggjorde bygningen.

Det kan ikke antages, at blot fordi jagthytter el. lign byggeri har ligget i 15 år, så bør det lovliggøres. Hvis omstændighederne er anderledes end i de to nævnte sager fra 1997 og 1998, fx hvis byggeriet er opdaget efter anmeldelse, hvis området det ligger i er særlig sårbart, hvis byggeriet er særligt dominerende eller hvis der ikke i perioden er sket ejerskifte, så bør det kræves fjernet, selv om det har ligget der i mere end 15 år.

Hvis byggeriet mv. ikke kræves fjernet eller arealet retableret bør der træffes afgørelse om lovliggørelse. Ulovligt opførte huse, der har eksisteret upåtalte i mere end ca. 20 år bør normalt lovliggøres. Inden byggeriet lovliggøres, bør kommunen høres om der efter planlovens zonebestemmelser er noget til hinder for lovliggørelse.

6.4 Anlæg og terrænændringer

Praksis for så vidt angår anlæg og terrænændringer har hidtil været meget restriktiv, jf. afsnit 1. Den nye lov ændrer ikke på dette forhold.

Ifølge bemærkningerne til 89-loven er: "*...for skovdriften uvedkommende veje, lossepladser, affaldsdepoter, luftledninger og rørledninger...*" omfattet af forbuddet i § 11.

Andre eksempler på anlæg der kræver dispensation er:

- P-pladser med asfaltbelægning til et større antal biler, cykelstianlæg med asfalt eller tilsvarende belægning
- Badebroer
- Legepladser
- Byggeri til skovbørnehaver, spejderhytter mv., som ikke opfylder betingelserne for at kunne opføres uden dispensation
- Tjenestesteder
- Udsigtstårne, fugletårne, klatretårne
- Anlæg og terrænændringer ved etablering af motocrossbaner, knallertbaner, mountainbikebaner, skydebaner, skiløjper

(lysløjper). Bemærk, at hvis der kun er tale om afmærkning af f.eks. en (mountainbike)bane, kræves der ikke dispensation fra § 11. Skulpturer og anden kunst o.l. skovfremmede "installationer", "Tivoli-lignende" projekter (Eventyrland)

- Regnvandsbassiner
- Telefonmaster.

Se dog i [afsnit 4.1](#) om bynær skov, hvor nogle af disse anlæg i beskedene målestok anses for at være nødvendige for skovdriften og derfor ikke kræver dispensation.

6.4.1 Skovveje

For så vidt angår retningslinjer for anvendelse af materialer ved etablering og vedligeholdelse af skovveje er det som fremgår af de kommunale affaldsregulativer, som er gældende ret. De kan findes på kommunernes hjemmesider.

Affaldsregulativerne er fastsat i [bekendtgørelse om anvendelse af restprodukter og jord til bygge- og anlægsarbejder og om anvendelse af sorteret, forurenede bygge- og anlægsaffald](#). Miljøstyrelsens Erhvervsaffaldskontor er det relevante fagkontor.

Se i øvrigt [bilag 4 - retningslinjer for anvendelse af materialer ved etablering og vedligeholdelse af skovveje m.m.](#), der beskriver retspraksis på området.

6.4.2 Offentlige anlæg

Også offentlige anlæg, såsom strækningstracéer, dvs. jernbaner, veje, gasledninger, elledninger m.v., pumpestationer, transformatorstationer og antennemaster m.v., skal så vidt muligt placeres udenfor fredskoven. Der kan dog være så stort et element af samfundsmæssig interesse, at skovloven – efter en konkret vurdering - må vige. Det at der er involveret store økonomiske interesser i en ansøgning gør ikke i sig selv, at der bør gives tilladelse.

Nedgravede ledninger bør tillades i det omfang ledningerne nedlægges i eksisterende vej og stier og uden skade for den eksisterende bevoksning. I sådanne tilfælde bør der normalt ikke stilles vilkår om erstatningsskov.

Ved mange ledninger ønsker sagvolderen tinglyst en deklaration om, at der ikke må plantes træer i et bælte på 4 meters bredde over ledningen. Det bør i sådanne tilfælde overvejes at kræve erstatningsareal, hvis bæltet bliver på mere end 0,1 ha, da placeringen af veje og stier normalt er skovejeres frie valg og derfor kan ændres.

Gives tilladelse på Naturstyrelsen egne arealer, bør det altid ske på vilkår om, at ledningerne efter endt brug graves op uden omkostning for styrelsen.

Nødvendige udvidelser af eksisterende offentlige anlæg og bygninger bør tillades. Det gælder fx anlæg der er nødvendige for jernbanedriften, der ønskes placeret på DSB's eller Banestyrelsens fredskovspligtige arealer, lufthavne eller universiteter etc.

Foreligger der et egentligt planlægningsgrundlag fx i form af en lokal eller regionplan, vil det ofte fremgå, at det er klart nødvendigt, at fredskoven berøres af det offentlige anlæg, og i så tilfælde bør der ikke stilles for vidtgående vilkår for tilladelsen. Dette gælder navnlig, hvis det offentlige anlæg baseres på en egentlig anlægslov. Hvis ikke det fremgår klart af en sådan lov, at der skal stilles særligt lempelige vilkår, må man gå ud fra, at lovgiverne har ment det modsatte.

6.4.3 Golfbaner mv.

Under behandlingen af skovloven af 2004 i Folketinget, blev der under udvalgsarbejdet stillet spørgsmål om, hvorvidt der kunne lukkes op for en mere lempelig administration af golfbaner og lignende anlæg for friluftslivet, jf. Betænkning over Forslag til lov om skove, afgivet af Miljø- og Planlægningsudvalget den 5. maj 2004, pkt. 3 Udtalelse fra miljøministeren:

”Under udvalgsarbejdet er der stillet spørgsmål om, hvorvidt der kunne lukkes op for en mere lempelig administration af golfbaner og lignende anlæg for friluftslivet. Jeg har forståelse for ønsket, idet der har været flere eksempler på golfbaneprojekter, som både landskabeligt og rekreativt fint har kunnet indpasses i fredskov. Et vigtigt formål med loven er at tilgodese bl.a. hensynet til landskab og friluftsliv, og jeg tilkendegiver derfor, at der fremover i højere grad vil blive anlagt en helhedsbetragtning, hvorved der i visse tilfælde kan gives tilladelse til denne type anlæg. Den skov, der derved inddrages til andet end skovdrift, må dog ikke besidde væsentlige kvaliteter til opfyldelse af lovens formål. Desuden skal der samlet set være tale om en forbedring af de landskabelige, natur- og miljømæssige forhold og rekreative interesser. Endelig bør tilladelse kun gives til nye golfbaner eller til større udvidelser, hvis der forud har været en offentlig debat om projektet, f.eks. i forbindelse med, at der er udarbejdet en lokalplan.”

Ved ”lignende anlæg” skal forstås andre arealkrævende anlæg, som ikke kræver meget byggeri fx skydebaner eller ridebaner.

På baggrund af de ansøgninger og forespørgsler om golfbaner, som har været behandlet siden lovens ikrafttræden, er der udarbejdet et notat, som

indeholder vejledende retningslinjer for vurderingen af, om en ansøgning om etablering af golfbane bør imødekommes - [bilag 6](#).

6.4.4 Råstofindvinding

Erhvervsmæssig råstofgravning kræver tilladelse efter [råstofloven](#). Efter råstofloven gælder en ansøgning om indvinding også som ansøgning efter anden lovgivning, herunder som ansøgning efter skovloven. Det er regionen, der koordinerer sagsbehandlingen, og regionen har en egentlig samordningspligt i relation til anden lovgivning. På skovlovens område betyder det en pligt til at forelægge alle ansøgninger på arealer, der er omfattet af skovloven for Naturstyrelsens lokale enheder.

Modtager Naturstyrelsens lokale enhed en ansøgning om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding bør ansøgeren gøres opmærksom på disse forhold, og Naturstyrelsens lokale enhed bør altid tage kontakt til amtet med henblik på koordinering af afgørelsen med regionens sagsbehandling.

Det er regionen, der træffer den endelige afgørelse. I en evt. tilladelse skal også indgå de vilkår, der stilles efter skovloven. Giver regionen afslag i medfør af anden lovgivning, falder en evt. tilladelse efter skovloven bort.

Spørgsmålet om dispensation efter skovlovens § 38, jf. § 11, stk. 1, er imidlertid en selvstændig afgørelse med selvstændig klageadgang til Natur- og Miljøklagenævnet. Giver der afslag efter skovloven, kan regionen ikke give tilladelse efter råstofloven.

I et område, der i regionplanen er udpeget som regionalt graveområde, må det som udgangspunkt forudsættes, at afvejningen af råstofinteresserne overfor hensynet til fredskovsplikten er sket i forbindelse med fastlæggelsen af graveområderne. Naturstyrelsens lokale enheder bør derfor være imødekommende overfor ønsket om at dispensere fra fredskovsplikten.

Udenfor regionalt graveområde bør der som udgangspunkt være en restriktiv praksis.

Hvis det i ansøgningen angives, at der er tale om råstoffer af særlig høj kvalitet eller råstoffer, hvor der på landsplan er ved at være en mangelsituation, men området er beliggende udenfor et regionalt graveområde, kan dette spørgsmål drøftes særskilt med regionen. Evt. kan kontoret for Vandplaner og Havmiljø spørges.

Hvis forekomsten viser sig at være værdifuld, bør Naturstyrelsens lokale enheder som udgangspunkt være imødekommende overfor ansøgningen. Dog bør det overvejes om indvindingen evt. kan udsættes til et tidspunkt,

der er passende for skovdriften (fx til hugstmodenhed.) Det bør også indgå i vurderingen, om der på arealet findes så værdifulde biotoper, friluftsjnteresser eller lignende (skovlovens bredere målsætning), at disse hensyn har mere vægt end råstofinteresserne. Om nødvendigt må der gives afslag. Det bemærkes dog, at de samme hensyn også skal varetages i regionens vurdering efter råstofloven.

Gives der tilladelse til råstofgravning, bør det overvejes at stille vilkår om efterbehandling, fx gentilplantning af arealerne.

Regionen forlanger efter råstoflovens § 10 sikkerhed for udførelse af efterbehandlingen. De vilkår, som er stillet efter skovloven og som indgår i regionens endelige afgørelse efter råstofloven, vil være omfattet af denne sikkerhedsstillelse, som imidlertid alene dækker forholdene på de arealer, der er omfattet af tilladelsen til råstofgravning.

Hvis der efter skovloven stilles vilkår om erstatningsskov, kan der i den forbindelse også stilles krav om sikkerhed, og dette vilkår vil ikke kunne dækkes af råstoflovens sikkerhedsstillelse. Der bør i disse tilfælde stilles sikkerhed over for hver af de to myndigheder efter henholdsvis råstofloven og skovloven. Se i øvrigt om sikkerhedsstillelse i forbindelse med erstatningsskov i [vejledningen om erstatningsskov § 39](#).

Naturstyrelsens lokale enhed skal i fornødent omfang være medinddraget i regionens afsluttende godkendelsesprocedure for den udførte efterbehandling.

Ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding, dvs. indvinding der kun er beregnet til brug inden for ejendommens grænser, samt større prøvegravninger, skal anmeldes til amtsrådet, hvis der er tale om mere end 200 m³. Regionen skal ikke nødvendigvis træffe afgørelse, men skal også i disse tilfælde henvise den pågældende til at rette henvendelse til Naturstyrelsens lokale enhed, hvis skovarealer berøres.

Der bør normalt ikke gives tilladelse til ansøgninger om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding på fredskovspligtige arealer.

Der henvises i øvrigt til [vejledningen om administration af råstofloven](#).

6.4.5 Vandindvinding

Ifølge Naturstyrelsen grundvandsstrategi er styrelsen positiv overfor anlæg af drikkevandsboringer på arealer, der administreres af styrelsen, hvor disse ikke kommer i væsentlig konflikt med de i skovloven øvrige fastsatte hensyn. Derimod gives der som udgangspunkt ikke tilladelse til etablering af selve vandindvindingsanlægget mv., dvs. byggeri og tekniske anlæg til behandling eller videretransport af vandet, hvad enten det tjener et

offentligt eller kommercielt formål. Disse anlæg må forsat placeres uden for fredskov.

En tilsvarende tilgang må anlægges vedr. vandindvinding på private fredskovspligtige arealer.

I de tilfælde, hvor en offentlig myndighed har erhvervet arealer med henblik på vandindvinding, og disse arealer derefter er blevet fredskov, fordi de er tilplantet eller er groet til ved naturlig succession, bør hensynet til vandindvindingen dog veje tungere end hensynet til fredskovspligten. Der bør i disse tilfælde gives tilladelse til de nødvendige boringer og anlæg.

6.4.6 Boring af overvågningsboringer ved jordforurening

I forbindelse med undersøgelses- og afværgeindsats ved jordforureninger, fremgår det af § 63 i [bekendtgørelse af lov om forurennet jord](#), at det ikke er nødvendigt at søge dispensation efter skovloven samt en række andre love. Denne undtagelse gælder dog ikke, hvis de pågældende love eller bestemmelserne heri gennemfører eller er led i gennemførelsen af De Europæiske Fællesskabers direktiver og forordninger. Dvs. at boringer af overvågningsboringer i Natura2000-områder fortsat vil kræve en væsentlighedsvurdering i forhold til områdets udpegningsgrundlag.

6.4.7 Nyanlæg af vandhuller og udvidelse af søer

De hyppigste sager, hvor Naturstyrelsens lokale enheder har givet dispensation er sager, der vedrører gravning af vandhuller i skov eller på fredskovspligtig jord – eller hvor der allerede er foretaget gravning, der konstateres i forbindelse med et skovtilsyn.

Såfremt ansøgningen vedrører gravning i naturlige lavninger i skovdele, hvor det er sandsynligt, at der ikke tidligere har været væsentligt forstyrrelser i jordlagene, bør Naturstyrelsens lokale enhed som hovedregel give afslag. Eventuelle pollenlag vil blive forstyrret ved en sådan gravning, og kan ikke genskabes senere. Der vil ofte være mulighed for at opnå en hævet vandstand ved at anvise ejeren i stedet at lukke en grøft, der måtte afvande den lille skovmose, hvorved den bliver mere vandholdende. Små vandhuller i skovene er af stor betydning som levesteder for fx forskellige paddearter. Der bør derfor være en meget overbevisende biologisk gevinst før Naturstyrelsens lokale enhed giver tilladelse til gravning i uforstyrrede områder.

Ansøgning om udvidelse af en tidligere (lovligt) gravet sø kan alt efter den pågældende biotop imødekommes. Naturstyrelsens lokale enhed bør i den forbindelse overveje at stille krav om at fjerne øer i "vaniljekransesøer" og samtidig sikre, at i hvert fald ikke alle søens kanter får en stejl hældning. Især søer og damme, der primært er frembragt til andeudsætning, kan have en udformning, der gør dem mindre attraktive for andre dyrearter.

Det er vigtigt, at Naturstyrelsens lokale enheds vilkår for tilladelsen svarer til de vilkår kommunen stiller i tilsvarende § 3-sager.

6.4.8 Vedligeholdelse af eksisterende anlæg

Anlæg, som der er givet tilladelse til, bør kunne vedligeholdes uden, at der kræves tilladelse efter skovloven, også selv om vedligeholdelsen indebærer fx opgravning af gamle ledningsanlæg og nedlægning af nye. Sker der ændringer i anlægget i form af fx ændret linjeføring eller opgradering, bør der foretages en konkret vurdering af ansøgningen.

Naturklagenævnet (nu Natur- og Miljøklagenævnet) fastslog i afgørelse af 25. februar 1998 at nyetablering af et skydebaneanlæg, som havde været ude af drift i mange år, krævede tilladelse efter § 10 (nu § 11) og, at det at skydebanen var blevet benyttet tidligere ikke i sig selv gav tilstrækkeligt grundlag til at fravige lovens hovedregel.

6.4.9 Hegn

Hegn omkring hele skoven reguleres ikke efter skovloven. Opsætning af usædvanlige hegn omkring skov er derimod forbudt efter naturbeskyttelsesloven § 23, stk. 2. Se herom i vejledningen til [§ 8, afsnit 5.2](#).

Hegn omkring dele af skoven er umiddelbart tilladt efter § 11, såfremt de er nødvendige for skovdriften.

6.4.10 Trætopbaner og anlæg i træernes kroner

Trætopbaner er et nyere fænomen i Danmark. Banerne udspændes mellem store træer i betydelig højde (ofte 3-15 meter), kan være flere hundrede meter lange og dækker 1-2 ha. Banerne har hidtil haft kommerciel baggrund. Anlægs- og driftsomkostninger, sikkerhedskrav m.v. formodes også fremover at være så krævende, at der næppe etableres trætopbaner, der vil være frit tilgængelige for publikum uden betaling. Anlæggene kræver tilladelse efter skovloven.

Mindre tovbaner i forbindelse med skovlegepladser betragtes ikke som trætopbaner.

Indtil der har udviklet sig en velunderbygget praksis, som kan støttes af Naturklagenævnet, skal ansøgninger om etablering af trætopbaner ligge inden for følgende rammer for at kunne imødekommes:

- *Alternative placeringsmuligheder:* Trætopbaner skal selvsagt etableres i træer, men det bør altid overvejes, om etableringen kan

ske på arealer, som ikke er fredskovspligtige, og hvor skovlovstilladelse derfor ikke er nødvendig.

- *Skovens nuværende rekreative anvendelse:* Banen må ikke være til væsentlig gene for den nuværende rekreative anvendelse af skoven. Generelt vil der kunne tillades mindre omfattende anlæg i rekreativt benyttede bynære skove, end i skove som ligger mere landligt, og hvor konflikter med andre rekreative interesser generelt vil være mindre. Bynære skove mindre end 5 ha bør helt friholdes for trætopbaner.
- *Skovens naturindhold:* Banen må ikke medføre, at skovens naturindhold forringes væsentligt.
- *Skovens størrelse:* Banen må ikke være dominerende i skoven. Jo større skoven er, jo mindre dominerende vil en bane være - alt andet lige - og jo mere kan tillades.
- *Banens udformning:* Banens fulde udstrækning og udformning skal fremgå af ansøgningen. Fastgørelse til træer skal ske på en måde, så disse ikke beskadiges. Platforme må af synsmæssige årsager kun have sider af tovværk eller wirer og må ikke have overdækning. Hytter o. lign. i træerne tillades ikke. Primitive forhindringer på jorden, som brugerne skal forcere som led i banens benyttelse, kan tillades.
- *Parkeringspladser:* Større parkeringspladser, som først og fremmest anlægges til banens betalende brugere, skal placeres uden for fredskovspligtig grund.
- *Skiltning:* Skal indskrænkes til et minimum. Alt skal holdes i afdæmpede farver.
- *Terrænregulering og frahegning:* Tillades som udgangspunkt ikke.
- *Byggeri:* Tillades som udgangspunkt ikke. Der kan dog efter konkret skovlovstilladelse opstilles et lille redskabsskur (max. 10 m²) alene til brug for opbevaring af diverse nødhjælpsudstyr og tilbehør til trætopbanen. Det er herved forudsat, at redskabsskuret ikke kan placeres uden for fredskovspligtigt areal, at der ikke indlægges el, vand eller toilet i redskabsskuret, og at der ikke etableres veranda, terrasse, flisebelægning el. lign. i forbindelse med redskabsskuret.
- *Ophør af brug af banen:* Ved ophør af jævnlig brug af banen, eller hvis banen ikke har været i brug 1 år, skal grundejeren være forpligtet til at fjerne alle anlæg.

Naturstyrelsens lokale enheder bør evt. inddrage kommunen i vurderingen af ovenstående forhold, herunder ikke mindst skovens nuværende rekreative forhold, naturindhold og parkeringsmuligheder.

Skovlovstilladelsen skal udstedes til grundejeren. Det forventes, at trætopbaner oftest vil blive anlagt og drevet af "tredjemand", og at der som grundlag herfor vil blive indgået en kontrakt mellem grundejeren og denne "tredjemand", som fastlægger betingelserne, bl.a. forhold ved anlæg, drift, ophør og sikkerhedsmæssige forhold. Efterlevelse af vilkår efter skovloven - herunder fjernelse af banen ved ophør af brugen - påhviler dog grundejeren.

Andre anlæg i træernes kroner

Ansøgninger om hytter, shelters, huse o. lign. i træernes kroner - evt. bygget på et supplerende fundament af stolper - bør som udgangspunkt ikke imødekommes.

6.4.11 Master

Før et teleselskab kan sætte en mast eller en antenne op, skal de have en byggetilladelse fra kommunen. Det gælder uanset om antennen og/eller masten placeres på offentligt eller privat ejede arealer. Kommunerne er ikke forpligtet til at finde arealer, der er egnet til opstilling af master.

Ansøgninger om opstilling af master på fredskovspligtige arealer skal ligge inden for følgende rammer for at kunne imødekommes efter skovloven:

- Dækningsanalyser skal vise, at der er "huller" i mobildækningen det pågældende sted.
- Dækningsanalyser skal vise, at der ikke findes placeringsmuligheder uden for fredskovspligtig grund.

Hvis f.eks. en kommune ser et behov for at flytte masten ind i skoven, bedes ansøgeren ved dækningsanalyser eller lign. fremlægge dokumentation for, at masten ikke **kan** placeres uden for skoven.

6.4.12 Begravelsespladser for mennesker

Der er stigende interesse for at lade sig begrave i naturen, herunder i fredskov. Der er åbnet op for, at kommuner med Kirkeministeriets tilladelse kan anlægge begravelsespladser, herunder i skove (med respekt for skovloven), uden at der i den forbindelse stilles krav om opførelse af kapel, når der alene skal ske urnenedsættelser på begravelsespladsen.

Under forudsætning af:

- at der ikke etableres nogen form for anlæg, herunder indhegning, i forbindelse med begravelsespladsen
- at den gravning, der sker i forbindelse med nedsættelse af urnerne er minimal, og
- at evt. afmærkning sker ved minimal skiltning med naturmateriale i naturmæssig fremtoning, er indgrebet så minimalt, at tilladelse efter Skovloven ikke er nødvendigt.

Ansøgninger om etablering af begravelsespladser på arealer, som ejes af Naturstyrelsen, afslås dog altid med begrundelse i Naturstyrelsens ejerskab. Dette skyldes, at en begravelsesplads vil indebære begrænsning af offentlighedens adgang til arealerne, som ikke er foreneligt med Naturstyrelsens ejerskab.

Ansøgninger om etablering af begravelsespladser for mennesker på arealer, som ejes af andre end Naturstyrelsen, og som vil medføre anlæg, herunder hegn, eller mere omfattende gravning, afmærkning og lign., kræver tilladelse efter skovlovens § 38, jf. § 11, og afslås med mindre meget specielle forhold gør sig gældende.

6.5 Dispensation eller ophævelse

Når Naturstyrelsens lokale enhed modtager en ansøgning om byggeri, anlæg eller terrænændringer, bør det altid overvejes, om den skal behandles som en dispensation efter § 38, jf. § 11, stk. 1, eller om det er mere hensigtsmæssigt at behandle sagen som en ophævelse af fredskovspligt efter § 6, stk.1.

§ 38, jf. § 11 bør anvendes i de tilfælde, hvor der er tale om et mindre byggeri mv., der fremstår som en integreret del af fredskoven, og hvor man ønsker at have kontrol med udvidelser eller udvidet brug af byggeriet/anlægget.

Er der tale om meget langvarige projekter, fx et råstofvindingsprojekt, eller er det tvivlsomt, om der efter projektets gennemførelse kan genetableres skov på arealerne, som kan opfylde skovlovens krav, bør fredskovspligten ophæves.

Er der tale om et stort og langvarigt råstofvindingsprojekt, bør der dog gives dispensation frem for ophævelse af fredskovspligten, hvis der er tale om en ren fredskovsejendom, som ikke samtidig er landbrugspligtig. Det skyldes, at arealet ellers bliver frijord. Når gravningen er afsluttet, kan det vise sig at arealet er uegnet til skovdrift også når man tager skovlovens brede formål i betragtning og, at det ikke giver mening at administrere det

efter skovlovens bestemmelser. I så fald må man på det tidspunkt afgøre, om fredskovspligten evt. bør ophæves, og ud fra hvilke regler arealet fremover bør administreres.

Hvis indvindingsområdet udgør en enklave i skoven, gælder principielt det samme, som hvis arealet bliver frijord. Fredskovspligten bør bevares indtil gravningen er afsluttet, hvorefter der kan tages stilling til om fredskovspligten samlet set bør bevares.